

ЗВІТ

**про організацію інклюзивного навчання
державних службовців, голів місцевих державних
адміністрацій, їх перших заступників та заступників,
посадових осіб місцевого самоврядування
та депутатів місцевих рад
у 2023-I півріччі 2024 рр.**

**Організація інклюзивного навчання державних службовців,
голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників
та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування
та депутатів місцевих рад у 2023-І півріччі 2024 рр.**

Розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, статтею 6 Закону України «Про освіту» визначено серед засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності. Відповідно до статті 20 Закону України «Про освіту» інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Забезпечення доступу до якісної освіти кожній особі з урахуванням індивідуальних потреб та можливостей, із створенням умов для розвитку її потенціалу є стратегічною метою Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. Саме у Національній стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року акцентується, що забезпечення рівних прав та можливостей в освітній сфері для всіх без будь-якої дискримінації є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної освіти в Україні. Вагомого значення набуває створення інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього середовища, яке сприяє формуванню життєвих компетентностей, розвитку здібностей та обдарувань кожного незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, соціального і майнового стану тощо. Державою повинні бути створені відповідні умови та надана необхідна підтримка для того, щоб кожен здобув освіту відповідно до свого потенціалу.

Створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування відповідно до статті 41 Закону України «Про освіту» може включати система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти).

Як визначено статтею 20 Закону України «Про освіту», організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Організаційні засади інклюзивного навчання у закладах вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування з метою реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття якісної вищої освіти з урахуванням потреб та можливостей таких осіб визначено Порядком організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635.

Наразі в Україні немає окремого Закону, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи освіти дорослих, у тому числі післядипломної освіти, а також Порядку організації інклюзивного навчання у закладах післядипломної освіти. Відповідно організація інклюзивного

навчання у закладах післядипломної освіти здійснюється згідно з вимогами законодавства у сфері освіти.

Зважаючи на вимоги законодавства щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти, НАДС проаналізовано дані, надані 49 закладами освіти, які забезпечують професійне навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад стосовно забезпечення інклюзивності професійного навчання (далі – провайдери). Серед таких провайдерів – 31 заклад вищої освіти, який забезпечує підвищення кваліфікації та підготовку здобувачів освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування» на другому (магістерському) рівні вищої освіти за державним замовленням НАДС (далі – заклади вищої освіти) (63%), і 18 закладів післядипломної освіти (Вища школа публічного управління (далі – Вища школа) та 17 регіональних центрів підвищення кваліфікації (далі – РЦПК) (37%)) (рис.1).

Рис. 1. Кількість провайдерів, які надали інформацію стосовно інклюзивного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування

Основні напрями діяльності закладу освіти, зокрема на середньострокову перспективу, орієнтири на реалізацію ціннісних пріоритетів, задоволення освітніх потреб здобувачів освіти визначаються стратегіями розвитку закладів освіти. Інклюзивність освіти стала однією з головних тенденцій розвитку освітніх систем і відповідно предметом уваги стратегічного планування та управління закладом освіти.

Як показало дослідження, питання створення інклюзивного освітнього середовища включено до стратегічних документів 41 провайдера (84%), зокрема 31 (63%) закладу вищої освіти, Вищої школа, 9 (18%) РЦПК (Вінницького, Волинського, Запорізького, Кіровоградського, Київського міського, Полтавського, Тернопільського, Черкаського, Чернігівського РЦПК)¹ (рис.2). Отже, загалом 100% закладів вищої освіти, Вища школа та 53% РЦПК

¹ Херсонським регіональним центром підвищення кваліфікації інформація не була надана з огляду на руйнування інфраструктури, необхідної для здобуття освіти здобувачами освіти з особливими освітніми потребами, через воєнні дії.

передбачили питання створення інклюзивного освітнього середовища у стратегічних документах відповідного закладу освіти.

Рис. 2. Кількість провайдерів, які включили питання створення інклюзивного освітнього середовища у стратегічні документи закладу освіти

Зкладами вищої освіти затверджені політики соціальної освіти та інклюзивного навчання, стратегічні плани розвитку, стратегічні цілі та наміри, концепції розвитку інклюзивної освіти, концепції щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю), програми розвитку інклюзивного навчання тощо.

До прикладу.

У розділі 1 Концепції розвитку інклюзивної освіти «Університет рівних можливостей» Київського національного університету імені Тараса Шевченка, введеної в дію наказом ректора 12 червня 2020 р. № 382-32, визначено, що університет має забезпечити доступність і якість освітніх послуг усім суб'єктам освітнього процесу, зокрема й особам з особливими освітніми потребами, з урахуванням здібностей, можливостей та інтересів кожного шляхом запровадження інклюзивної освіти. Реалізація визначених у Концепції заходів забезпечить особам з особливими освітніми потребами можливість усвідомленого вибору університету як місця для здобуття якісної вищої освіти з інклюзивним освітнім середовищем (<http://surl.li/jsujqu>).

Документом, що визначає питання створення інклюзивного освітнього середовища у Національному університеті «Львівська політехніка» є Політика соціальної інклюзії та інклюзивної освіти в університеті, що введена в дію наказом ректора від 28 грудня 2023 р. № 675-1-10. У Політиці закріплено, що інклюзивна освітня політика в університеті сприяє прийняттю загальноуніверситетських рішень для задоволення широкого діапазону освітніх, інформаційних та соціальних потреб осіб з особливими освітніми потребами внаслідок інвалідності, хронічних захворювань чи інших особливостей здоров'я, що зумовлюють маломобільність (як здобувачів освіти, так і представників науково-педагогічних працівників, наукових працівників науково-дослідних частин, секторів та інших науково-дослідних підрозділів, адміністративного складу), а також ветеранів війни та членів їх сімей, внутрішньо переміщених осіб, осіб, які тимчасово перебувають за кордоном (<http://surl.li/dldzfu>).

Стратегічними цілями й намірами Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна до 2030 року визначена пріоритетна ціль 2 «Різноманітність та доступність». У документі закріплено, що метою індивідуальної цілі 2.1. «Продовжувати підтримувати здобувачів освіти з особливими потребами» є підтримка та забезпечення комфортного та якісного навчання осіб з особливими потребами; створення сучасного безперешкодного університетського простору, сприяння наданню таким особам засобів навчання, зокрема, цифрових; врахування потреб повоєнного суспільства, змін на ринку праці в умовах повоєнного відновлення України, особливостей посттравматичного стану суспільства, його окремих груп та індивідів, зокрема, організація гнучкої, зручної та ефективної освіти осіб з особливими потребами (<http://surl.li/apamed>).

У пункті 1.1. Концепції щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю) у Національному університеті водного господарства та природокористування, введеної в дію наказом ректора від 10 жовтня 2019 р. № 00559, визначено, що метою Концепції є створення умов щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в університеті через удосконалення форм організації освітнього процесу та соціальної реабілітації таких людей, шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема, інклюзивного навчання (<http://surl.li/wqhaon>).

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» розроблена Програма розвитку інклюзивного навчання «Освіта без обмежень» (введена в дію наказом ректора від 11 серпня 2021 р. № НУ/173/2021). Відповідно до підпункту 1.1.1. Програма створена з метою формування в університеті інтегрованого освітнього середовища шляхом впровадження комплексу заходів, що забезпечують доступність і якість освітніх послуг усім суб'єктам освітнього процесу, зокрема й особам з особливими освітніми потребами. А одним із основних завдань Програми визначено створення комфортного інклюзивного освітнього середовища університету шляхом надання можливості реалізації освітніх, соціальних і громадянських прав кожному суб'єкту освітнього процесу, в тому числі здобувачам з особливими потребами (пункт 1.4.) (<http://surl.li/nofxjl>).

Стратегією забезпечення гендерної рівності в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу, введеною в дію наказом ректора від 28 грудня 2023 р. № 364, закріплені засади створення інклюзивного освітнього середовища. Так, у пункті 1.2. Стратегії задекларовано, що її впровадження спрямоване на системне інклюзивне, широке, активне й значуще залучення жінок і чоловіків університетської спільноти до її реалізації, проведення моніторингу та оцінки прогресу її імплементації. А у пункті 3.5. проголошено, що стратегічною ціллю щодо забезпечення гендерної рівності в університеті є впровадження практик інклюзивності у сфері освіти як основи для подолання наслідків військових дій і післявоєнної відбудови України з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (<http://surl.li/uvnwhv>).

У розділі 1 Стратегії розвитку Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» на 2023–2027 роки, введеної в дію наказом

ректора від 14 серпня 2023 р. № 01-01/401, зазначається, що одним з базових принципів є інклюзивність та різноманіття. Повага та захист різних переконань, культур, досвіду, інших індивідуальних особливостей усіх сторін, що зацікавлені в розвитку освіти і науки (<http://umo.edu.ua/strateghija-rozvitku-do-2027-roku>)

Вищою школою розроблено Стратегію розвитку Вищої школи публічного управління на 2023-2028 роки. У Стратегії третім пріоритетом визначено розвиток компетентностей у сфері прав людини, недискримінації та гендерної рівності, а метою – розвиток професійних компетентностей публічних службовців щодо формування в суспільстві культури поваги до прав і свобод громадян, недискримінаційності, дотримання принципів безбар'єрності та інклюзії, забезпечення гендерної рівності (<https://hs.gov.ua/5688-2/>).

РЦПК розроблені стратегії, статuti, регламенти роботи, положення про організацію освітнього процесу; внесені відповідні зміни та доповнення до положень про організацію освітнього процесу.

Показники та критерії, що характеризують рівень інклюзивності освітнього середовища в закладі освіти, визначено 17 закладами вищої освіти, Вінницьким та Тернопільським РЦПК. У чотирьох закладах освіти (Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Національному університеті водного господарства та природокористування, Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» та Чернігівському РКПК) такі показники визначено частково.

Таким чином 23 (47%) провайдери, які взяли участь у дослідженні, мають визначені/частково визначені показники та критерії, за якими оцінюється організація інклюзивного навчання, у тому числі 20 (41%) закладів вищої освіти та 3 (6%) РЦПК (Вінницький, Тернопільський, Чернігівський РЦПК) (у розрізі за видами провайдерів – 65% закладів вищої освіти від загального числа закладів вищої освіти та 18% РЦПК від загальної кількості РЦПК).

У 42 (86 %) провайдерів, зокрема 29 (59%) закладів вищої освіти, Вищій школі та 12 (24%) РЦПК (у тому числі у Кіровоградському РЦПК – частково) запроваджено періодичне проведення моніторингу щодо виявлення потреб учасників освітнього процесу (здобувачів освіти, працівників закладу освіти, осіб, які отримують освітні послуги з підвищення кваліфікації). Зокрема 94% закладів вищої освіти, Вища школа та 71% РЦПК періодично проводять моніторинг щодо виявлення потреб учасників освітнього процесу. Для проведення моніторингів застосовується різноманітний інструментарій та методи, зокрема онлайн опитування, анонімне анкетне опитування, що включають питання, які дозволяють визначити рівень задоволеності та потреби; соціологічні дослідження з якості освіти тощо. Крім того провайдерами застосовується моніторинг заявок на навчання у процесі формування річного плану-графіка підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, а також позапланового навчання на підставі укладених угод відповідно до чинного законодавства тощо.

Отримати рівні можливості та вільний доступ до освіти – так визначається один із очікуваних результатів реалізації Національної стратегії із створення

безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. Завдання щодо забезпечення універсального дизайну передбачені у рамках досягнення двох стратегічних цілей цієї Стратегії: «Моніторинг і контроль у сфері доступності об'єктів фізичного оточення та транспорту на систематичній основі» та «Усвідомлення усіма громадянами важливості створення безбар'єрного простору та участь в житті суспільства без дискримінації».

Створення у закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування відповідно до статті 25 Закону України «Про освіту» забезпечує засновник закладу освіти або уповноважений ним орган (особа).

Організація освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в закладах вищої освіти передбачає, зокрема, застосування принципів універсального дизайну в освітньому процесі; приведення території закладу вищої освіти, будівель, споруд та приміщень у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил. У разі коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладів вищої освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю, здійснюється їх розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну, що визначено пунктом 4 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти.

За результатами опрацювання інформації, наданої провайдерами, 37 (76 %) із них застосовують/частково застосовують принципи універсального дизайну в освітньому процесі, зокрема 25 закладів вищої освіти (81% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вища школа та 11 РЦПК (65% від загальної кількості РЦПК) (рис.3).

Рис. 3. Кількість провайдерів, які застосовують/частково застосовують принципи універсального дизайну в освітньому процесі

До прикладу.

Здобувачі освіти у Національному університеті водного господарства та природокористування можуть вибрати різні способи та налаштування отримання освітньої інформації, зокрема, через MOODLE (<https://exam.nuwm.edu.ua/>), спеціальний мобільний додаток «Мій НУВГП», платформу силабусів (<https://syllabus.nuwm.edu.ua/>), каталог освітніх компонентів (<https://nuwm.edu.ua/osvitni-komponenty>), цифровий репозиторій (<https://ep3.nuwm.edu.ua/>) та ін. Здобувачі освіти можуть сприймати інформацію, не залежно від їх сенсорних можливостей візуально, вербально та тактильно,

використовувати освітні засоби із мінімальним рівнем стомлюваності. Це досягається шляхом використання різноманітних конструкцій сидінь (крісла, балабаси та ін), столів, сходових маршів, ергономічного обладнання у лабораторіях та ін.

Вища школа в освітньому процесі застосовує принципи універсального дизайну: рівність і доступність у використанні; гнучкість використання; простота та інтуїтивно зрозуміле використання; легке сприйняття інформації та її доступність; терпимість до помилок; мінімізація фізичних зусиль тощо.

РЦПК акцентували на тому, що всі види комунікації, інформаційні технології (презентації, науково-методичні матеріали) чи послуги однаково доступні та зрозумілі всім учасникам освітнього процесу і відповідають вимогам спільного користування. Учасники професійного навчання мають можливість висловити свої побажання щодо організації освітнього процесу після проведення кожного заходу шляхом анкетного опитування. Їм пропонуються актуальні програми підвищення кваліфікації, які забезпечують інклюзивність навчання, є доступними для різних соціальних груп. Учасники професійного навчання та викладачі використовують сучасні інформаційно-комунікативні технології, програми передбачають різні форми проведення занять – очну, дистанційну, змішану, різний час проведення навчання – денне, вечірнє. РЦПК забезпечено доступ до інформації щодо організації навчання, викладацького складу, графіку та розкладу занять, методичних матеріалів. Програми та їх варіативні завдання адаптовані до потреб осіб із інвалідністю.

Так 34 (69%) провайдери, зокрема 25 закладів вищої освіти (81% від загальної кількості закладів вищої освіти), 9 РЦПК (53% від загальної кількості РЦПК), повідомили, що територію закладу освіти, будівлі, споруди, приміщення, в яких ними проводиться навчання, приведено у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил (рис.4).

Рис. 4. Кількість провайдерів, які повідомили, що територію закладу освіти, будівлі, споруди, приміщення, в яких проводиться навчання, приведено/частково приведено у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил

Частково приведено у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил територію закладу освіти, будівлі, споруди, приміщення, в яких проводиться навчання, 12 (24%) провайдерів, серед яких

6 закладів вищої освіти (19% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вища школа, 5 РЦПК (29% від загальної кількості РЦПК).

Отже, у 46 (94%) провайдерів територію закладу освіти, будівлі, споруди, приміщення, в яких проводиться навчання, приведено/частково приведено у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил.

До прикладу.

Провайдери зазначили про оприлюднення довідок щодо доступності навчальних приміщень на їх вебсайтах (зокрема Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна: <http://surl.li/fhouwp>). Продовження будівництва нових об'єктів, а також реконструкцію та капітальні ремонти наявних приміщень, заміну технічного обладнання, забезпечення благоустрою територій закладів з урахуванням норм, передбачених ДБН В.2.2-40: 22148 «Інклюзивність будівель та споруд» (Національна академія внутрішніх справ). В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу здійснення постійного супроводу навчального процесу здобувачів з інвалідністю та маломобільних груп забезпечує Служба безпеки та охорони університету відповідно до «Порядку супроводу (надання допомоги) особам з інвалідністю та маломобільним групам населення» (<https://cutt.ly/4K9cpEz>). Порядок супроводу осіб з особливими освітніми потребами передбачає надання здобувачеві загальної інформації про ресурси Університету та наявність послуг у сфері інклюзивної освіти. Для переміщення осіб з обмеженими фізичними можливостями по сходових маршах в корпусах використовується сучасний сходовий підйомник «JOLLY STANDARD» D5000010, обладнаний зручним і безпечним кріпленням для фіксації інвалідного крісла, контролером плавного запуску і зупинки, а також ременем безпеки (<https://cutt.ly/NkmpMNH>). Частина корпусів (головний корпус, інноваційно-виставковий, корпуси №4, №5, №12) обладнані пандусами. У закладі освіти передбачено систему тактильної інформації, а саме встановлені таблички для аудиторій, корпусів, надрукованих шрифтом Брайля.

У Вищій школі (м. Київ, вул. Шепелева, 3-а) приміщення обладнано кнопками виклику персоналу та інформаційними позначеннями шрифтом Брайля. Центр оцінювання кандидатів на заняття посад державної служби (м. Київ, вул. Прорізна, 15) облаштовано відповідно до вимог щодо доступності згідно з державними будівельними нормами та стандартами: обладнано під'їзд до входу; наявні зовнішні сходи і пандуси, обладнані поручнями з урахуванням технічних вимог до опорних стаціонарних пристроїв; аудиторія розташована на першому поверсі; коридор від входу в будівлю до аудиторії, проходи між рядами, підходи до обладнання мають ширину не менш як 0,9 м, а за необхідності повороту крісла колісного на 90 радіусів – не менш як 1,5 м; на підлозі, від входу до аудиторії відсутні предмети (поріг, сходинки), які перешкоджають вільному пересуванню на кріслі колісному; забезпечення вільного доступу учасника навчання із обмеженими фізичними можливостями до аудиторії; наявність тактичних табличок шрифтом Брайля; наявність

збільшувача (лупа) або електронний збільшувач; наявність звукопідсилювальної апаратури; матеріально-технічне забезпечення; інклюзивна вбиральня (туалет).

Про здійснення розумного пристосування з урахуванням універсального дизайну наявних будівель, споруд та приміщень закладу освіти для потреб осіб з інвалідністю (у разі коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладу освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю) зазначили 29 (59%) провайдерів (зокрема 25 закладів вищої освіти (81% від загальної кількості закладів вищої освіти), чотири РЦПК (24% від загальної кількості РЦПК). Про часткове здійснення розумного пристосування поінформували 12 (24%) провайдерів, зокрема 5 закладів вищої освіти (16% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вища школа та 6 РЦПК (35% від загальної кількості РЦПК). У 8 провайдерів, серед яких 7 РЦПК (41% від загальної кількості РЦПК) та один заклад вищої освіти (3% від загальної кількості закладів вищої освіти) розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну приміщень не забезпечено (рис.5).

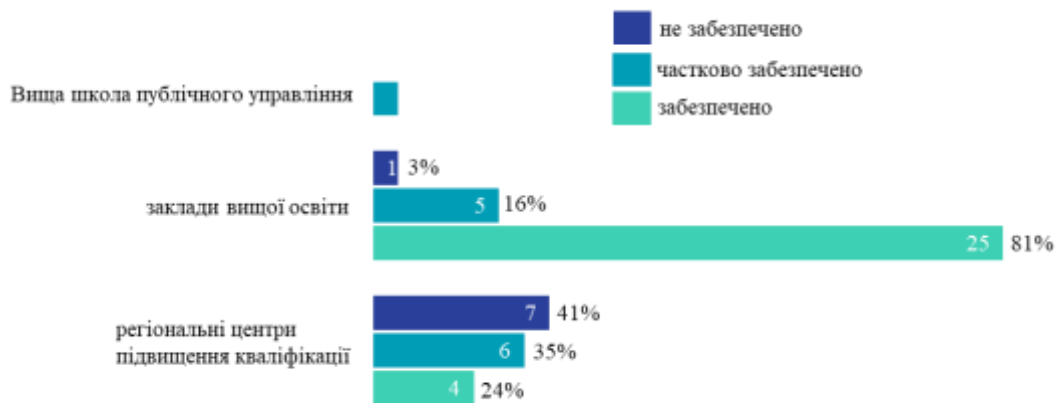

Рис. 5. Кількість провайдерів у яких забезпечено/частково забезпечено /не забезпечено розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну

До прикладу.

За інформацією провайдерів, у головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка» функціонує підйомний механізм. Запорізький національний університет використовує відкидні пандуси. У Національному університеті водного господарства та природокористування встановлено пандуси у навчальних корпусах та електропідйомний пандус, є паркомісця для авто, вхідні двері-безпроблемний вхід для проїзду візком, перша та остання сходинки у приміщеннях пофарбовані яскраво жовтою фарбою, наявні таблички зі шрифтом Брайля, візуальна інформація для людей про розташування місць та послуг для маломобільних груп людей. У Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна для осіб з особливими освітніми потребами створені можливості для безперешкодного доступу в усі навчальні корпуси за допомогою пандусів, у разі необхідності використання ліфтів можна звернутися до чергових ліфтерів, розміщення пандусів, ліфтів та спеціалізованих санвузлів показана на схемах (детальна інформація за посиланням: <http://surl.li/wwkfjy>).

Територія Вищої школи частково приведена у відповідність з вимогами до стандартів та правил з урахуванням універсального дизайну: доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту), безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси), безперешкодний рух в приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначення, піктограми), пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень), можливість вільно отримувати інформацію про заклад вищої освіти й освітні послуги, що надаються, у різних форматах шрифт Брайля, електронний формат тощо), вільна навігація (орієнтування) у закладі вищої освіти та прилеглою територією.

Вхід у приміщення Полтавського РЦПК облаштовано пандусом, є вбиральня для осіб з інвалідністю. Пандус, перила, широкі двері до аудиторії № 3 та бібліотеки є у Чернігівському РЦПК.

Слід зазначити, що РЦПК орендують приміщення для забезпечення їх освітньої діяльності, або використовують приміщення, розташовані у будівлях обласних державних адміністрацій, які є засновниками відповідних РЦПК. Відповідно до договорів оренди РЦПК обмежені в правах щодо здійснення певних дій відносно будівель державної форми власності, що орендуються ними. Окрім того, бюджетними програмами впродовж останніх років не передбачені кошти на капітальні видатки, а також існує тенденція на зменшення поточних видатків (Запорозький РЦПК – зменшення видатків на 20%).

За інформацією провайдерів у 18 закладах вищої освіти частки навчальних приміщень, що є інклюзивними та враховують потреби осіб з різними функціональними порушеннями, становлять: 100% – у 2 закладах вищої освіти (Західноукраїнському національному університеті та Сумському державному університеті), від 50 до 70% – у 3 закладах вищої освіти, від 25% до 49% – у 6 закладах вищої освіти, від 7% до 24% – у 7 закладах вищої освіти. Частки навчальних приміщень, які є інклюзивними та враховують потреби осіб з різними функціональними порушеннями, у Вищій школі становлять 15%, у 2 РЦПК (Івано-Франківському та Черкаському РЦПК) – 100%, у Вінницькому РЦПК – 80%, у Тернопільському РЦПК – 70%, у Волинському, Полтавському РЦПК та РЦПК Київської області – 50%, у Київському міському РЦПК – 30%, у Миколаївському РЦПК – 15%.

Для забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами провайдери застосовують допоміжні засоби для навчання. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти, затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2018 № 414, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11 травня 2018 р. за № 582/32034.

Про застосування (наявність) розумних пристосувань для надання освітніх послуг (у тому числі онлайн) особам з особливими освітніми потребами (адаптації навчальних матеріалів, індивідуальних/додаткових консультацій, індивідуалізації методів навчання/процедур оцінювання, допоміжних засобів для навчання тощо) зазначили 33 (67%) провайдери, зокрема 23 заклади вищої

освіти (74% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вища школа та 9 РЦПК (53% від загальної кількості РЦПК). Десять провайдерів, серед яких 7 закладів вищої освіти (23% від загальної кількості закладів вищої освіти) та 3 РЦПК (18% від загальної кількості РЦПК) – про часткове застосування (наявність) (рис. 6). Таким чином 43 (88%) провайдери застосовують (мають у наявності) розумні пристосування для надання освітніх послуг (у тому числі онлайн) особам з особливими освітніми потребами.

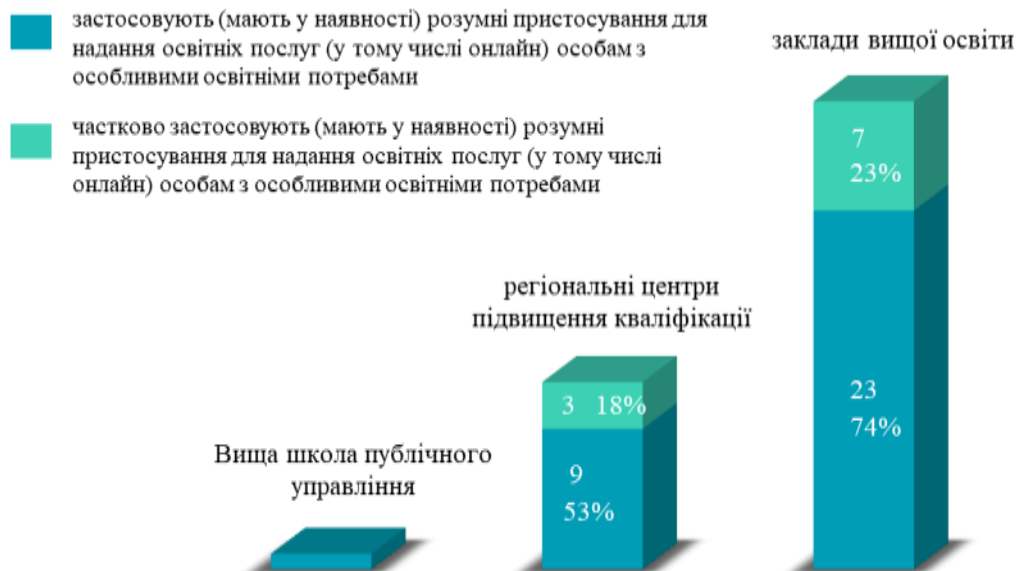

Рис. 6. Кількість провайдерів, які зазначили про застосування (наявність) розумних пристосувань для надання освітніх послуг

До прикладу.

У Національному університеті «Одеська політехніка» використовуються технології дистанційного навчання, за потреби можливе застосування індивідуалізації процедур оцінювання та виконання завдань. У спеціалізованих аудиторіях Чорноморського національного університету імені Петра Могили встановлено парти для осіб з ураженнями опорно-рухового апарату, дошки які піднімаються та опускаються відповідно до потреб осіб з інвалідністю; поверхні та сходи, позначені жовтими наліпками, в коридорах 1, 3 та 4 корпусу є таблички з шрифтами Брайля; використовується змішана форма навчання; в робочих програмах дисциплін передбачено збільшений час на виконання контрольних та підсумкових завдань; діють групи психологічної інклюзивної підтримки, проводяться індивідуальні та групові тренінги; в Moodle розміщені аудіолекції. Інклюзивне освітнє середовище Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця технологічно підтримується сайтом персональних навчальних систем (ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця), що надає вільний доступ до навчальних матеріалів; ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця оснащений спеціальним віджетом, меню доступності дозволяє налаштування контенту під індивідуальні потреби та безбар'єрність навчання осіб з широким спектром вад (вподобань); розвиток індивідуалізації навчання відбувається за рахунок

врахування індивідуальних особливостей, потреб і можливостей кожного здобувача освіти при плануванні та реалізації освітнього процесу, включаючи індивідуальні навчальні плани, адаптовані матеріали курсів; служба супроводу осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення Університету надає підтримку здобувачам освіти, академічне консультування, здійснюється індивідуальний супровід здобувачів; використовуються можливості операційної системи Windows здобувачами з особливими освітніми потребами. Університет Григорія Сковороди в Переяславі застосовує розумні пристосування для надання освітніх послуг особам з особливими освітніми потребами, такі як адаптація навчальних матеріалів: університет пропонує навчальні матеріали в різних форматах, друковані матеріали, аудіозаписи та відео; індивідуальні/додаткові консультації: викладачі доступні для індивідуальних консультацій та допомоги студентам з особливими освітніми потребами; індивідуалізація методів навчання/процедур оцінювання: викладачі використовують різноманітні методи навчання та оцінювання, щоб врахувати індивідуальні потреби кожного студента; університет надає широкий спектр допоміжних засобів для навчання та доступ до різного програмного забезпечення; для психолого-педагогічного супроводу університет має команду психологів та педагогів, які надають підтримку студентам з особливими освітніми потребами. В Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу для реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами діє система використання дистанційних технологій. Національний університет «Львівська політехніка» пропонує віртуальне навчальне середовище, спеціалізовану аудиторію для осіб із вадами зору та слуху. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна забезпечує переклад матеріалів у доступні формати, використання спеціальних навчальних посібників, відео- та аудіоматеріалів; організовує додаткові заняття та консультації для надання підтримки у навчанні.

Вищою школою в освітньому процесі використовується платформа zoom для проведення навчання в режимі реального часу, яка забезпечує ручні субтитри (дозволяє організатору вводити субтитри на вимогу або призначати учасника або сторонню службу для додавання субтитрів на вимогу), автоматичні субтитри (дозволяє учасникам навчання включати автоматичні субтитри під час конференцій та вебінарів), зберегти субтитри (дозволити учасникам зберігати субтитри на вимогу або розшифровку), вид сурдоперекладу (дозволяє призначати учасників як сурдоперекладачів у режимі реального часу, організатор може призначати перекладачів під час планування конференції або під час її проведення) тощо.

РЦПК також застосовують різні методи організації інклюзивного навчання, зокрема для інклюзивного навчання Вінницький РЦПК застосовує пристрої регулювання відео та аудіо контенту: інтерактивні дошки, навушники, колонки, проектори, необмежений доступ до Інтернету через кабельне під'єднання та WI-FI в будь-якій точці закладу, зарядні пристрої для телефонів і ноутбуків мають зручне розташування та знаходяться постійному доступі. Чернігівський РЦПК проводить навчання онлайн, забезпечує адаптацію навчальних матеріалів,

проводить індивідуальні консультації, оцінювання, додаткові консультації. Запорізький РЦПК має можливість адаптувати навчальні матеріали, надати індивідуальні/додаткові консультації, здійснити індивідуалізацію методів навчання/процедур оцінювання та ін. У Київському обласному РЦПК 95% навчання проводиться онлайн, усі навчально-методичні матеріали надаються в електронному варіанті з можливістю пристосування до потреб учасника професійного навчання; надаються додаткові консультації і в індивідуальному порядку вирішується питання задоволення потреб конкретного учасника професійного навчання.

Більшість провайдерів забезпечують учасників освітнього процесу необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями під час організації навчання. Зокрема, за інформацією провайдерів, у 27 закладах вищої освіти (87% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вищій школі та 13 РЦПК (76% від загальної кількості РЦПК) учасники освітнього процесу забезпечені необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями; у двох закладах вищої освіти (6% від загальної кількості закладів вищої освіти) та двох РЦПК (12% від загальної кількості РЦПК) забезпечені частково.

Питання забезпечення інформаційно-комунікаційними технологіями частково розкрито у вищезазначеній частині цього звіту.

Крім того, до прикладу.

Національним університетом «Львівська політехніка» сформовано віртуальне навчальне середовище; облаштовано спеціалізовану аудиторію для осіб із вадами зору та слуху. Доступ до електронних бібліотек Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та освітніх платформ, що містять адаптовані матеріали, використання платформ для онлайн-занять забезпечують доступність для всіх учасників професійного навчання. Університет Григорія Сковороди в Переяславі використовує сучасні підручники та навчальні посібники, які відповідають актуальним навчальним програмам та стандартам; викладачі розробляють власні методичні матеріали, які включають завдання, тести, презентації та тощо; університет має доступ до електронних бібліотек, наукових баз даних та інших онлайн-ресурсів, які учасники професійного навчання можуть використовувати у навчальних цілях; є обладнані комп'ютерні класи, де є можливість користуватися комп'ютерами та програмним забезпеченням для навчання, відкрито доступ до високошвидкісного Інтернету; використовуються мультимедійні засоби (відеопроєктори, інтерактивні дошки, планшети); для покращення навчального процесу використовуються системи дистанційного навчання, які дозволяють здобувачам освіти навчатися онлайн.

Вищою школою в освітньому процесі використовується платформа zoom для проведення навчання в режимі реального часу, яка забезпечує учасників професійного навчання (за потреби) автоматичними субтитрами під час конференцій, вебінарів, а також сурдоперекладом.

РЦПК надають учасникам професійного навчання необхідні навчально-методичні матеріали, друковану літературу (підручники, методичні посібники, брошури, буклети, періодичні видання, художню літературу) та у цифровому форматі (методичні матеріали, електронні посібники, презентації, переліки посилань на нормативно-правові акти) відповідно до потреб інклюзивного навчання.

У 25 закладах вищої освіти (81% від загальної кількості закладів вищої освіти) та 11 РЦПК (65% від загальної кількості РЦПК) учасникам професійного навчання забезпечено доступність інформації в різних форматах (збільшений шрифт, електронний формат та інші), у 5 закладах вищої освіти (16% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вищій школі та Чернігівському РЦПК (6% від загальної кількості РЦПК) доступність інформації в різних форматах забезпечено частково (рис. 7).

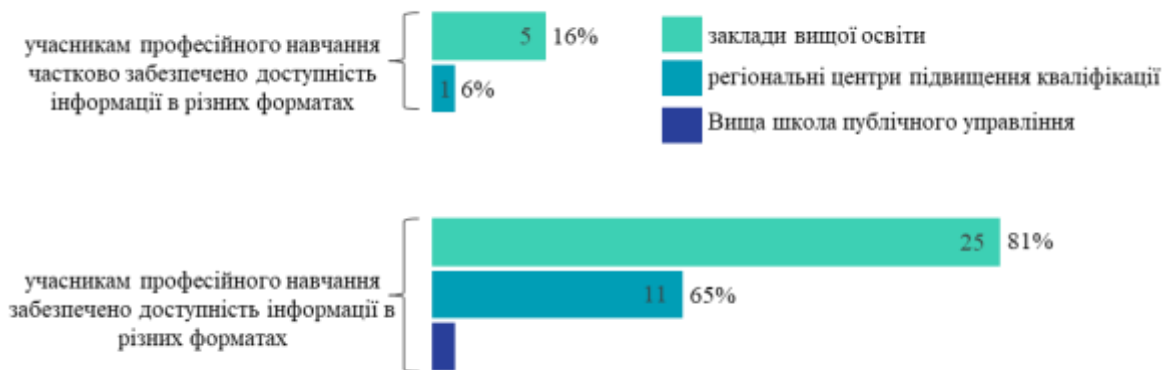

Рис. 7. Кількість провайдерів, які зазначили про доступність інформації в різних форматах (збільшений шрифт, електронний формат та інші) для учасників професійного навчання

До прикладу.

Національний університет «Львівська політехніка» має спеціалізовану аудиторію для осіб із вадами зору та слуху. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна пропонує навчальні матеріали, доступні у форматі з великими літерами для полегшення читання; використання цифрових копій матеріалів, які можна читати на різних пристроях (комп'ютерах, планшетах, електронні книги). На офіційному сайті Маріупольського державного університету забезпечено доступність інформації у різних форматах (збільшений шифр).

Учасникам професійного навчання у Вищій школі забезпечено доступність інформації в електронному форматі. Вінницький РЦПК забезпечує доступність усім категоріям учасників інклюзивного навчання в отриманні інформації для підвищення кваліфікації, адаптуючи навчальний процес, через опції зміни шрифтів, насиченості кольорів носіїв інформації, регуляції контрастності та звукового ряду в залежності від індивідуальних потреб учасників професійного навчання.

Доступ осіб з порушенням зору до інформації про діяльність закладу освіти забезпечено/частково забезпечено у 22 (45%) провайдерів, зокрема у 11 закладах

вищої освіти (35% від загальної кількості закладів вищої освіти), Вищій школі, 5 РЦПК (29% від загальної кількості РЦПК); у 5 закладах вищої освіти (16% від загальної кількості закладів вищої освіти) – частково забезпечено. Доступ осіб з порушенням зору до інформації про діяльність закладу освіти не забезпечено у 26 провайдерів: 14 закладах вищої освіти (45% від загальної кількості закладів вищої освіти) та 12 РЦПК (71% від загальної кількості РЦПК) (рис.8).

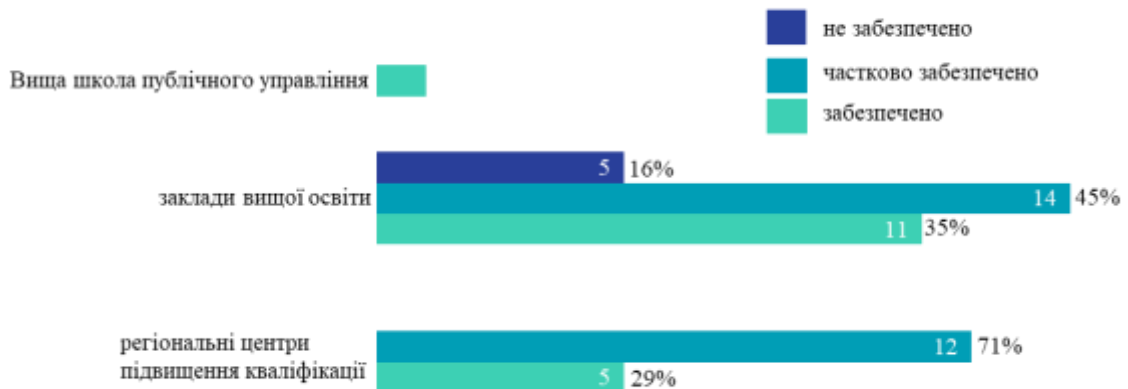

Рис. 8. Кількість провайдерів, у яких забезпечено/частково забезпечено /не забезпечено доступ осіб з порушенням зору до інформації про діяльність закладу освіти

До прикладу.

Національний університет «Львівська політехніка» Львівська політехніка має спеціалізовану аудиторію для осіб із вадами зору та слуху. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (<http://rada.karazin.ua/ua/>) надає інформацію у збільшеному шрифті для осіб з залишковим зором. Академією Внутрішніх справ інформацію (відеофайли) про заклад освіти та його діяльність адаптовано для осіб з порушенням зору за допомогою аудіосупроводу. Національний університет водного господарства та природокористування використовує електронний диктор, штатні інструменти Windows. Київський національний університет імені Тараса Шевченка частково пропонує частину інформації у аудіоформаті. На території Університет Григорія Сковороди в Переяславі розміщено інформаційні покажчики для осіб із порушенням зору (текст відображений шрифтом Брайля). Державний університет «Житомирська політехніка» застосовує тактильну поліуретанову плитку (попереджувальну); тактильну стрічку на клейовій основі для маркування сходинок, жовту контрастну сигнальну стрічку для позначення дверей та крайніх щаблів сходів; клавіатуру та дисплей Брайля, відеозбільшувач портативний, кнопки в ліфті зі шрифтом Брайля.

Вінницький РЦПК враховує у навчальному процесі потреби осіб з порушенням зору, використовуючи технічні девайси (збільшення або зменшення шрифту); вказівники та загальна наочна інформація на території закладу освіти надруковані шрифтом сприйнятним для читання осіб з порушенням зору. Сайт Вищої школи адаптується для людей із порушенням зору.

Відповідно до частини другої статті 30 Закону України «Про освіту» заклади освіти зобов'язані забезпечувати на своїх вебсайтах відкритий доступ до інформації та документів щодо умов доступності закладу освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Аналіз сайтів провайдерів показав, що провайдери оприлюднюють інформацію про інклюзивне освітнє середовище у закладах освіти і в доступний спосіб. Більшість закладів освіти обмежуються оприлюдненням відповідних нормативно-правових актів у загальному розділі «Публічна інформація/Нормативно-правові акти/Документи закладу освіти/Установчі документи та положення». Водночас деякими закладами освіти на їх вебсайтах створено окремі сторінки, на яких розміщена інформація у виді фотоматеріалів, інфографіки, схематичних планів навчальних корпусів та гуртожитків, схем розміщення пандусів, ліфтів та спеціалізованих санвузлів тощо, а також оприлюднені нормативно-правові акти, якими визначена процедура забезпечення інклюзивного освітнього середовища у закладі освіти.

До прикладу.

На офіційному вебсайті Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна створена окрема сторінка «Умови для навчання осіб з особливими потребами» (<http://surl.li/nwcugg>), де розміщена інформація щодо порядку супроводу осіб з особливими потребами, фотоматеріали приміщень навчальних корпусів та гуртожитків, схематичні плани поверхів, схеми розміщення пандусів, ліфтів та спеціалізованих санвузлів тощо (рис. 9-11). Окрім того, оприлюднені посилання на документи, якими визначена процедура забезпечення інклюзивного освітнього середовища (до прикладу, Порядок супроводу осіб з інвалідністю, Положення про організацію інклюзивного навчання, Довідка щодо доступності навчальних приміщень Каразінського університету для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, Результати обстеження доступу до будівель університету для маломобільних груп населення).

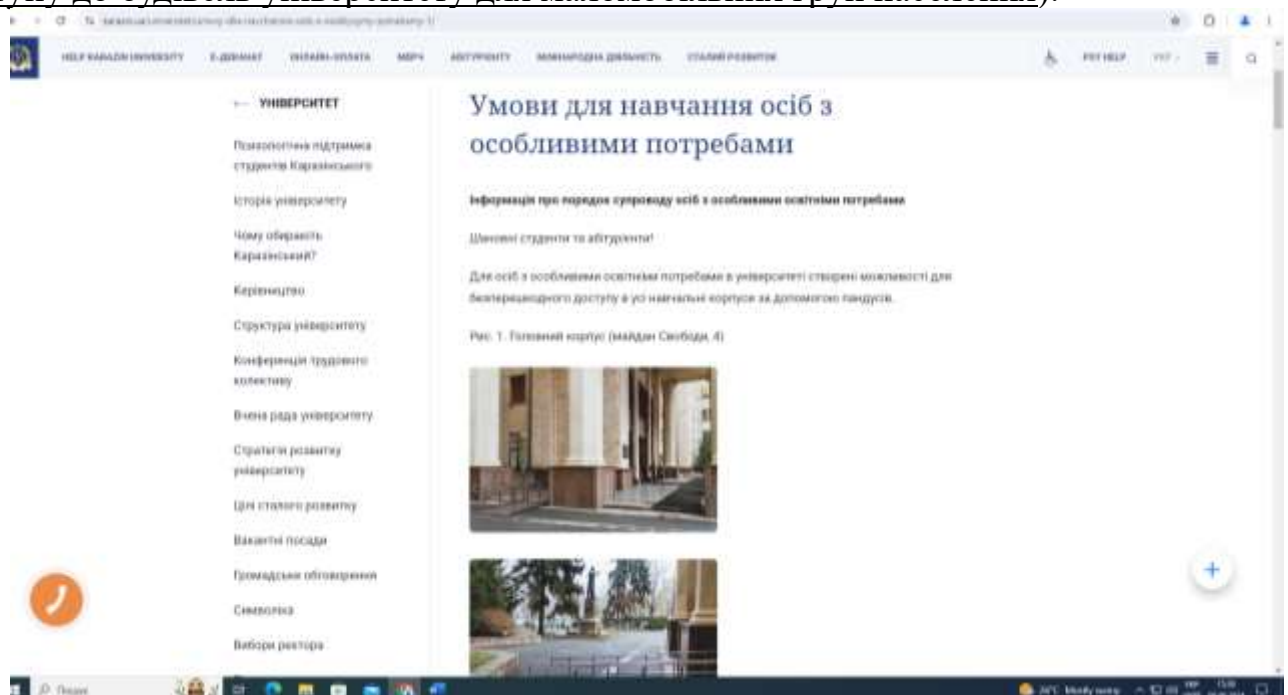

Рис. 9. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти (<http://surl.li/nwcugg>)

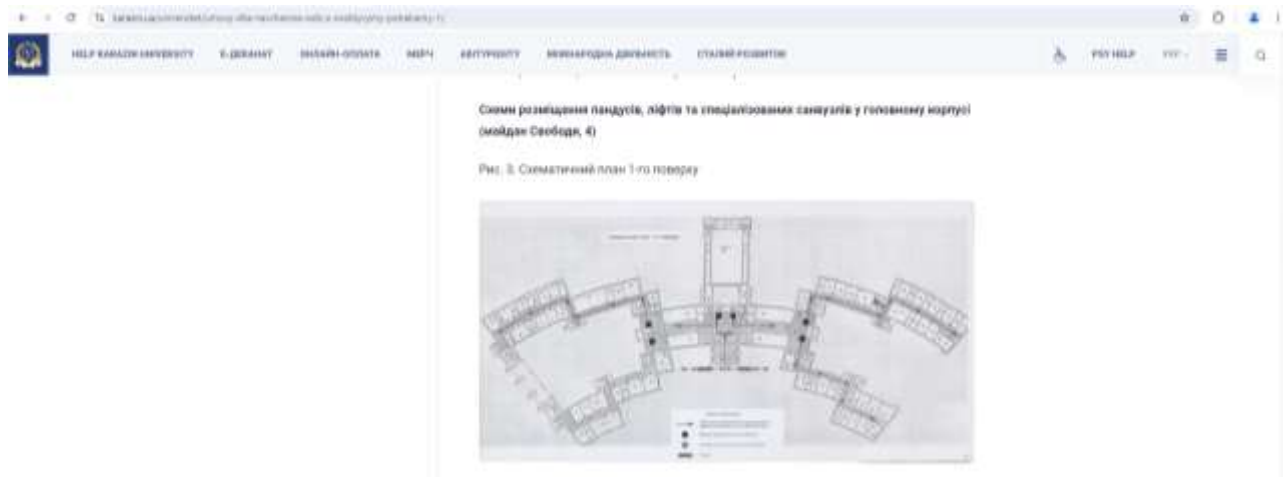

Рис. 10. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти (<http://surl.li/nwcugg>)

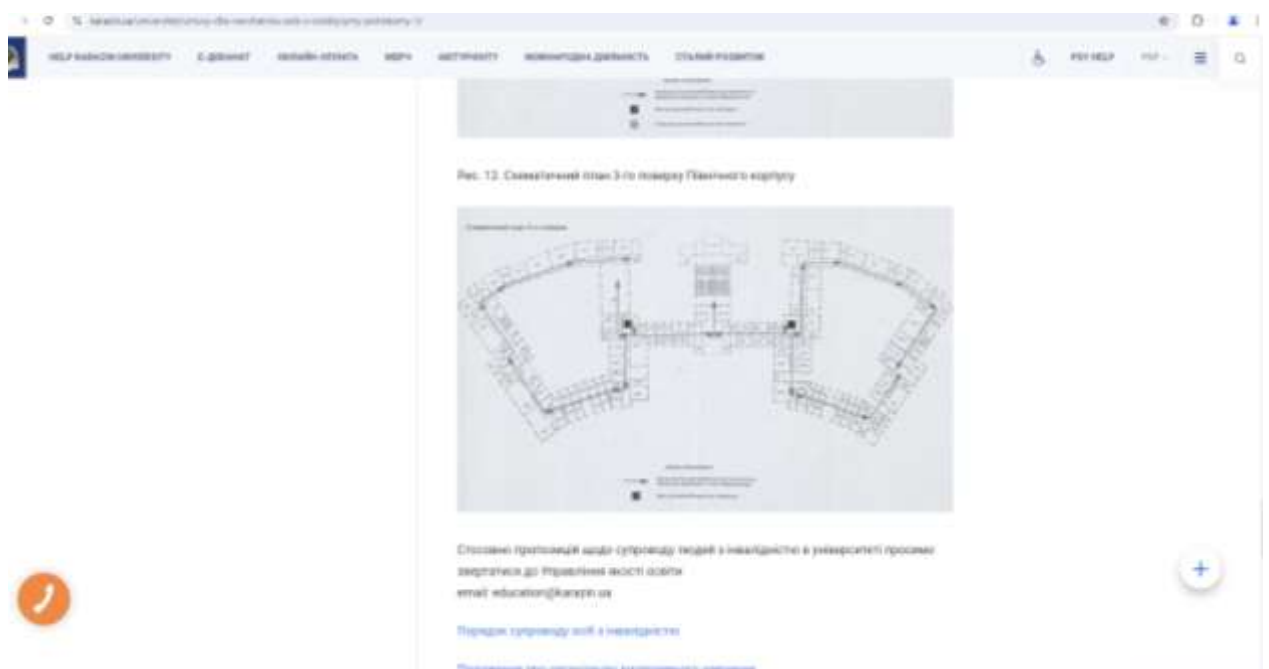

Рис. 11. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти (<http://surl.li/nwcugg>)

На офіційному вебсайті Київського національного університету імені Тараса Шевченка створена окрема сторінка «Університет рівних можливостей» (<https://knu.ua/ua/geninf/equal-opportunities/>), де оприлюднені посилання на документи, якими визначена процедура забезпечення інклюзивного освітнього середовища (до прикладу, Порядок супроводу осіб з інвалідністю, Концепція розвитку інклюзивної освіти «Університету рівних можливостей», Пам'ятка про правила комунікації із людьми з інвалідністю) (рис.12).

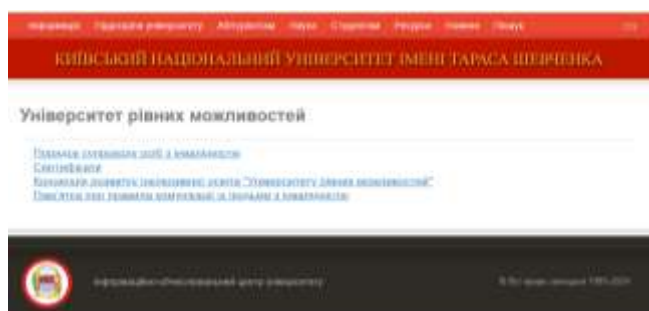

Рис. 12. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти (<https://knu.ua/ua/geninf/equal-opportunities/>)

На офіційному вебсайті Українського державного університету імені Михайла Драгоманова створена окрема сторінка «Центр супроводу осіб з особливими освітніми потребами» (<https://fsio.udu.edu.ua/sentr-1>), де оприлюднені посилання на документи, якими визначена процедура забезпечення інклюзивного освітнього середовища (до прикладу, Статут Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, наказ про призначення відповідальних осіб за забезпечення доступу до приміщень університету маломобільних груп населення) та необхідні інформаційні ресурси (до прикладу, довідник безбар'єрності, вступ осіб з особливими освітніми потребами до закладів вищої освіти, про створення інклюзивного освітнього середовища в закладі вищої освіти, соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці, сервіс УТОГ – послуга перекладу жестовою мовою, курс української жестової мови та ін.) (рис. 13).

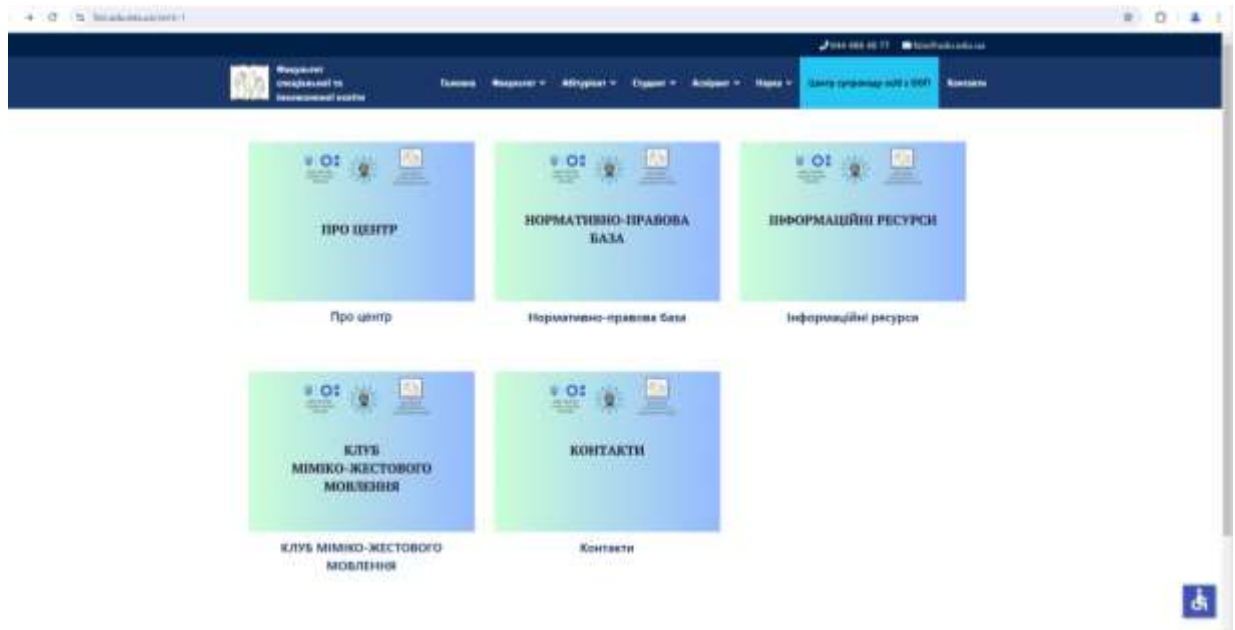

Рис. 13. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти
(<https://fsio.udu.edu.ua/sentr-1>)

На офіційному вебсайті Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця створена окрема сторінка «Інклюзія» (<https://www.hneu.edu.ua/inklyuziya/>), де оприлюднені посилання на документи, якими визначена процедура забезпечення інклюзивного освітнього середовища (до прикладу, довідка щодо доступності та безперешкодного доступу осіб та інших маломобільних груп населення до будівель університету, Порядок супроводу осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на території університету, Умови для навчання осіб з особливими потребами, Положення про організацію інклюзивного навчання, Технічний звіт щодо доступності та безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, Програма підтримки ментального здоров'я, університету та ін.) (рис. 14).

Рис. 14. Скриншот з офіційного вебсайту закладу вищої освіти (<https://www.hneu.edu.ua/inklyuziya/>)

Важливим інструментом вивчення стану забезпечення потреб учасників професійного навчання у інклюзивному навчанні є налагоджені комунікації, у тому числі зворотного зв'язку. Про отримання зворотного зв'язку від учасників професійного навчання щодо забезпечення їх потреб у інклюзивному навчанні зазначили 38 провайдерів (78% від їх загальної кількості): 27 закладів вищої освіти (87% від загальної кількості закладів вищої освіти) та 11 РЦПК (65% від загальної кількості РЦПК) (рис. 15). Провайдери застосовують різні форми та методи комунікацій.

Рис. 15. Кількість провайдерів, які повідомили про отримання зворотного зв'язку від учасників професійного навчання щодо забезпечення їх потреб у інклюзивному навчанні

Для отримання зворотного зв'язку від учасників професійного навчання та працівників провайдери застосовують різноманітний інструментарій, зокрема проводять усні комунікації, щорічні анкетування, опитування, у тому числі у онлайн форматі, моніторинги шляхом опитування при аналізі заявок під час формування річного плану-графіка підвищення кваліфікації, аналізують скарги

та пропозиції. Застосовуються скриньки довіри, цифровий формат комунікацій через вебпортали провайдерів, єдині сервіси надання інформаційних послуг.

До прикладу.

Національний університет «Львівська політехніка» практику проведення щорічного анкетування. Національний університет водного господарства та природокористування через вебпортал Університету застосовує єдиний сервіс надання інформаційних послуг, приймає скарги та пропозиції студентів (<https://help.nuwm.edu.ua/>); проводяться опитування здобувачів освіти та працівників університету стосовно якості освітнього процесу, зокрема аналізуються відповіді на запитання: «Які особисто у Вас є труднощі та потреби стосовно навчальної, методичної, організаційної та наукової діяльності?» (<https://nuwm.edu.ua/sp/opituvannja>); запроваджено «скриньку довіри» (<http://surl.li/cledlo>).

В умовах релокації Херсонський національний технічний університет отримує зворотній зв'язок від учасників професійного навчання щодо забезпечення їх потреб у інклюзивному навчанні і надає можливість забезпечити комплексну інклюзію здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Університет Григорія Сковороди в Переяславі зворотний зв'язок від учасників професійного навчання щодо забезпечення їх потреб у інклюзивному навчанні отримує шляхом усної комунікації та у формі онлайн-опитувань.

Вінницький РЦПК проводить моніторинг шляхом опитування під час аналізу заявок для формування річного плану-графіка підвищення кваліфікації та плану роботи Центру.

Аналіз діяльності закладу освіти, у тому числі потреб учасників професійного навчання, виявлених за результатами комунікацій, враховується провайдерами під час прийняття управлінських рішень.

За інформацією 19 провайдерів ними прийнято 70 управлінських рішень щодо забезпечення інклюзивності професійного навчання, у тому числі Вищою школою – 2, 15 закладами вищої освіти – 48 (1 – 3 рішення ухвалили 10 закладів вищої освіти, 4 – 6 рішень – 3 заклади вищої освіти, 7 – 9 рішень – 2 заклади вищої освіти; 3 РЦПК прийняли 20 управлінських рішень (Полтавський РЦПК – 2, Волинський РЦПК – 4 та Запорізький РЦПК – 14).

Так, закладами вищої освіти:

– затверджені політики соціальної освіти та інклюзивного навчання, стратегічні плани розвитку, концепції розвитку інклюзивної освіти (До прикладу. Політика соціальної інклюзії та інклюзивної освіти у Національному університеті «Львівська політехніка»; «Університет рівних можливостей», утворений Київським національним університетом імені Тараса Шевченка для супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка; Стратегічні цілі й наміри Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна до 2030 року; Стратегія розвитку Запорізького національного університету в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України на 2023-2025 рр.; Концепція щодо організації навчання осіб з

особливими освітніми потребами (осіб з інвалідністю) у Національному університеті водного господарства та природокористування; Стратегія забезпечення гендерної рівності в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу; Стратегія Вінницького регіонального центру підвищення кваліфікації; Стратегія розвитку ДЗВО «Університет менеджменту освіти» на 2023-2027 роки).

- внесені відповідні зміни та доповнення до положень про організацію освітнього процесу;

- розроблені положення про організацію інклюзивного навчання;

- визначені показники та критерії надання якісних освітніх послуг, у тому числі доступності та інклюзивності освіти (До прикладу. Наказом директора Вінницького РЦПК визначені показники та критерії надання якісних освітніх послуг (у тому числі доступності та інклюзивності освіти) у роботі Вінницького РЦПК;

- розроблені програми інклюзивного навчання / розвитку інклюзивного навчання (До прикладу. Програма розвитку інклюзивного навчання «Освіта без обмежень» у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені») (наказ № НУ/173/2021 від 11 серпня 2021 р.) / щодо забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами;

- затверджені порядки супроводу (надання допомоги) особам з інвалідністю та іншим маломобільним групам населення;

- затверджені правила комунікації із особами з інвалідністю;

- прийняті накази щодо розвитку інклюзивних середовищ в закладах освіти;

- прийняті накази щодо організації освітнього процесу з урахуванням доступності приміщень та гуртожитків закладів вищої освіти для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення;

- укладені договори щодо здійснення обстежень будівель і споруд на предмет доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення; отримано технічні звіти про проведення технічного обстеження будівель навчальних/навчально-дослідних корпусів та гуртожитків на предмет доступності до навчальних, житлових та допоміжних приміщень для маломобільних груп населення;

- створені умови для доступності укриттів для осіб з особливими потребами;

- облаштовані будівлі закладів освіти тактильними та візуальними елементами доступності (у тому числі шрифтом Брайля);

- створені служби супроводу осіб з особливими потребами та інших маломобільних груп населення;

- створені онлайн платформи міжінституційного інклюзивного віртуального кампусу з метою забезпечення інклюзивних потреб здобувачів освіти в освітньому процесі (До прикладу. У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця реалізується Міжнародний проект AFID «Забезпечення академічної свободи та інклюзії шляхом цифровізації»);

– започатковано освітні проєкти (До прикладу. Флагманський проєкт Міністерства внутрішніх справ України «Без бар’єрів», соціальний проєкт Міністерства внутрішніх справ України «Автошкола для осіб з інвалідністю», які реалізує Національна академія внутрішніх справ);

– розроблені відповідні дистанційні онлайн курси (До прикладу. «Інструменти для проєктування інклюзивного курсу») для покращення якості інклюзивної освіти, розроблений Харківським національним економічним університетом імені Семена Кузнеця).

Вищою школою:

– розроблено Стратегію розвитку Вищої школи публічного управління, що передбачає формування сучасного інклюзивного освітнього середовища;

– реалізуються доручення щодо шляхів формування інклюзивного освітнього середовища на основі застосування найбільш ефективних способів врахування питання багатоманітності, виявлення та усунення бар’єрів.

Регіональними центрами підвищення кваліфікації:

– розроблені статuti, регламенти роботи, положення про організацію освітнього процесу, положення про внутрішній моніторинг, правила внутрішнього трудового розпорядку;

– внесені відповідні зміни та доповнення до положень про організацію освітнього процесу;

– прийняті накази про затвердження програм підвищення кваліфікації, що включають питання інклюзивності.

Відповідно до пункту 6 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635, керівник закладу вищої освіти на підставі письмового звернення здобувача освіти з особливими освітніми потребами або одного з батьків (інших законних представників), а також індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності), іншої документації, що підтверджує наявність в особи особливих освітніх потреб, утворює інклюзивну групу.

У 2023-І півріччі 2024 рр. одна особа, яка здобувала освіту в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили у магістратурі за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», подала заяву щодо її потреби у інклюзивному навчанні.

За індивідуальною освітньою траєкторією упродовж 2023-І півріччя 2024 рр. здобували освіту в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» 4 особи: 1 особа – у Національному університеті водного господарства та природокористування, 3 особи – у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут Ігоря Сікорського.

Інклюзивні групи освіти в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в 2023-І півріччі 2024 рр. керівниками закладів вищої освіти вищої не утворювались. Також не було потреби у розробленні індивідуальних навчальних планів для здобувачів освіти в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Учасники професійного навчання за програмами підвищення кваліфікації у 2023-І півріччі 2024 рр. заяв щодо їх потреби у інклюзивному навчанні не подавали, також не було осіб, які навчались за індивідуальною освітньою траєкторією.

Одним із важливих аспектів, що може впливати на якість організації інклюзивного професійного навчання, є професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників здійснюється відповідно до статті 59 Закону України «Про освіту» та згідно з Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. Відповідно до пунктів 2, 3, 4, 21 цього Порядку педагогічні і науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію; метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти; система внутрішнього забезпечення якості освіти закладів освіти, сформована у порядку, визначеному законодавством, включає в себе підвищення кваліфікації; педагогічні та науково-педагогічні працівники закладів вищої та післядипломної освіти підвищують свою кваліфікацію згідно з цим Порядком не рідше одного разу на п'ять років.

Законодавством не встановлено вимоги щодо обов'язковості та періодичності підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників з питань забезпечення інклюзивності навчання, у тому числі для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами. Проте, за інформацією 20 провайдерів, педагогічні і науково-педагогічні працівники проходять таке навчання як за програмами підвищення кваліфікації, так і у рамках самоосвіти. Більшість провайдерів, серед тих, що надали інформацію стосовно педагогічних, науково-педагогічних працівників, які упродовж 2020- I півріччя 2024 рр. пройшли навчання за програмами підвищення кваліфікації для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами, а саме 15 провайдерів, зазначили, що частка таких працівників становить від 1% до 19 %. Водночас частка педагогічних, науково-педагогічних працівників Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», які упродовж 2020- I півріччя 2024 рр. пройшли навчання за програмами підвищення кваліфікації для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами, становить 50%, Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» – 20%. РЦПК також надали інформацію про проходження педагогічними, науково-педагогічними працівниками навчання за програмами підвищення кваліфікації для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами. Зокрема два РЦПК (Вінницький, Миколаївський РЦПК) інформували про проходження такого навчання 100% педагогічних, науково-педагогічних працівників, Кіровоградський РЦПК – 10%.

За інформацією, наданою 26 провайдерами, у рамках самоосвіти педагогічні, науково-педагогічні працівники проходять навчання, зокрема,

шляхом участі у семінарах, тренінгах, засіданнях за круглим столом, прослуховування лекцій.

Необхідною передумовою ефективного навчання в контексті врахування багатоманітності потреб учасників професійного навчання є наявність широкого спектру освітніх програм/програм підвищення кваліфікації.

З метою забезпечення якості підвищення кваліфікації учасників професійного навчання шляхом вироблення єдиних підходів до навчання, мети та мінімального нормативного змісту навчання, переліку освітніх компонентів (модулів/тем та контрольних заходів), їх логічної послідовності та обсягу, що забезпечує набуття визначених компетентностей для досягнення очікуваних результатів навчання, НАДС забезпечено розроблення та затверджено відповідними наказами 12 типових програм підвищення кваліфікації, зокрема для вперше призначених на посади державної служби категорії «Б» і «В» (накази НАДС від 29 березня 2024 р. № 58-24, від 26 березня 2024 р. № 54-24), з питань психологічної підтримки та адаптація персоналу у період воєнного стану та повоєнний час» (наказ НАДС від 30 липня 2024 р. №112-24), створення безбар'єрного простору на засадах рівності, недискримінації, доступності та інклюзії (наказ НАДС від 29 вересня 2023 р. №159-23), молодіжної роботи та молодіжно\ політики, заснованої на участі (накази НАДС від 19 лютого 2024 р. №25-24, від 18 вересня 2023 р. №149-23); запобігання і протидії гендерно зумовленому, зокрема домашньому, насильству (наказ НАДС від 01 вересня 2023 р. № 139-23); запобігання корупції та впровадження стандартів доброчесності на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування (наказ НАДС від 09 червня 2023 р. № 81-23); організації роботи щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації в органах державної влади та органах місцевого самоврядування» (наказ НАДС від 29 березня 2023 р. №45-23); виявлення і реагування на випадки сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, та надання допомоги постраждалим (наказ НАДС від 14 жовтня 2022 р. №96-22); загальної адміністративної процедури (наказ НАДС від 15 грудня 2022 р. №133-22); міжнародного гуманітарного права у професійній діяльності публічних службовців (наказ НАДС від 15 грудня 2022 р. №133-22).

До розроблення цих програм НАДС залучав представників центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та/або реалізують державну політику у відповідній (відповідних) сфері (сферах), суб'єктів надання освітніх послуг (провайдерів), що належать до сфери управління таких центральних органів виконавчої влади, суб'єктів надання освітніх послуг (провайдерів), які мають ліцензію на провадження освітньої діяльності у сфері вищої, післядипломної освіти за відповідною спеціальністю, міжнародних та іноземних установ, організацій, які реалізують проекти (програми) міжнародної технічної допомоги, а також інші фахівці у різних сферах державної політики.

Важливо, що суб'єкти надання освітніх послуг у сфері професійного навчання (провайдери) можуть на основі типових загальних програм підвищення кваліфікації, що затверджуються НАДС, розробляти і затверджувати власні

програми підвищення кваліфікації, які не підлягають акредитації/погодженню. Такі програми можуть включати вибіркові (варіативні) модулі, які враховують особливості професійної діяльності учасників професійного навчання.

У 2023 – I півріччі 2024 року НАДС за рекомендацією експертно-консультативної ради з питань погодження програм підвищення кваліфікації державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад НАДС (далі – ЕКР) погоджено 794 програми підвищення кваліфікації учасників професійного навчання (далі – програми), розроблені 42 (86%) провайдерами, зокрема: 23 закладами вищої освіти – 215 (27,1%) програм; 18 РЦПК – 433 програми (54,5%), у тому числі 2 програми надіслано Херсонським регіональним центром підвищення кваліфікації (0,3%); Вищою школою – 146 програм (18,4%) (рис. 16).

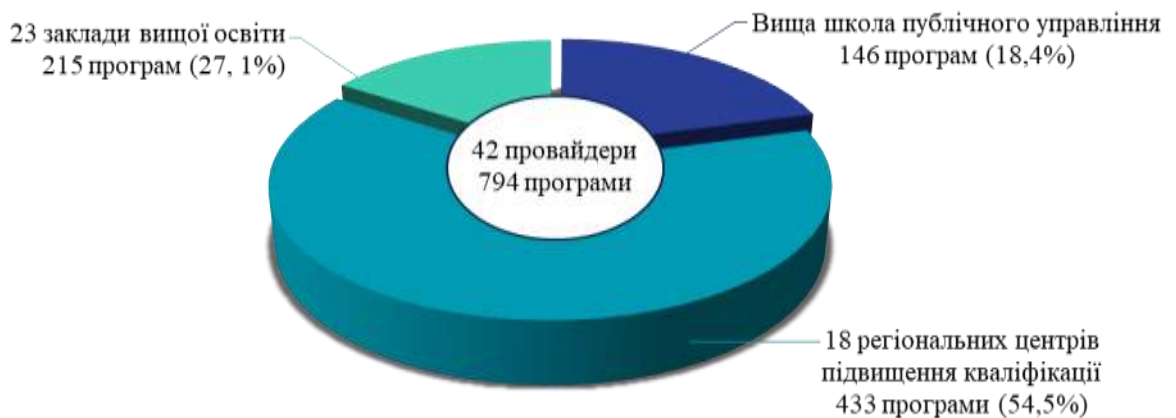

Рис.16. Кількість програм підвищення кваліфікації учасників професійного навчання, погоджених НАДС

Серед закладів вищої освіти найбільше програм, погоджених НАДС, розробили Державний університет «Житомирська політехніка» (25 програм), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (23 програми), Національний університет «Одеська політехніка» (21 програму).

Серед РЦПК – Чернівецький РЦПК (42 програми), Чернігівський РЦПК (38 програм), Волинський РЦПК (37 програм).

Програми, розроблені провайдерами, передбачають можливість учасників професійного навчання підвищувати кваліфікації за різними формами навчання: очною (денною, вечірньою), дистанційною та змішаною (очною та дистанційною з використанням спеціальних інтернет-платформ, вебсайтів тощо).

Із 794 програм 115 (14%) передбачають очну форму навчання (зокрема 2 програми Вищої школи; 107 програм, розроблених 10 РЦПК; 6 програм, розроблених 2 закладами вищої освіти. Всі інші програми можуть реалізовуватися за дистанційною та/або змішаною формою.

Під час вибору напрямів (тем) програм провайдери орієнтувались на потреби учасників професійного навчання у розвитку компетентностей із загальних питань державного управління, а також забезпечення прав

та законних інтересів різних груп населення. Найбільша кількість програм охоплює пріоритетні напрями підвищення кваліфікації, обов'язковість навчання за якими визначена законодавством (протягом року з дня призначення на посаду, не рідше одного разу на три роки). Серед пріоритетів залишаються програми з питань комунікації та взаємодії, запобігання корупції та забезпечення доброчесності, європейської інтеграції, цифрової грамотності, стратегічного управління та планування, забезпечення післявоєнного відновлення та розвитку України, дотримання прав людини та протидії дискримінації, розвитку лідерського потенціалу, удосконалення рівня володіння державною мовою.

Окрема увага провайдерами приділяється питанням формування та реалізації політики інклюзивності. Відповідно забезпечення інклюзивності системи професійного навчання полягає також у організації провайдерами підвищення кваліфікації учасників професійного навчання за програмами підвищення кваліфікації, що охоплюють різні аспекти забезпечення прав людини та недискримінації.

Зокрема заклади вищої освіти увага приділялась таким напрямом як державна гендерна політика / забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (гендерна рівність) / запобігання випадкам дискримінації за ознакою статі та реагування на них (3 програми, розроблені Державним університетом «Житомирська політехніка», Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним університетом «Одеська політехніка»); створення безбар'єрного простору (програма Сумського державного університету); забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю, вивчення положень Конвенції про права осіб з інвалідністю, питання універсального дизайну і доступності тощо (3 програми: програма Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та дві програми Державного університету «Житомирська політехніка»); дотримання прав людини та протидія дискримінації (5 програм: 2 програми Маріупольського державного університету, а також по одній програмі Державного університету «Житомирська політехніка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Запорізького національного університету); порядок денний «Жінки, мир, безпека» (програма Національного університету «Одеська політехніка»); документування, оцінювання шкоди, завданої постраждалим у зв'язку з конфліктом, з урахуванням гендерного підходу – (програма Державного університету «Житомирська політехніка»).

Програми Вищої школи охоплювали напрями підвищення кваліфікації з питань державної гендерної політики / забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (гендерна рівність) / запобігання випадкам дискримінації за ознакою статі та реагування на них / проведення гендерно-правової експертизи, гендерних аудитів (3 програми); дотримання прав людини та протидії дискримінації (12 програм); створення безбар'єрного простору (1 програма); запобігання і протидія торгівлі людьми (1 програма).

РЦПК пропонують підвищення кваліфікації за більш широким переліком напрямів/тем, зокрема вони орієнтували програми на такі напрями як державна гендерна політика / забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків

(гендерна рівність) / запобігання випадкам дискримінації за ознакою статі та реагування на них / проведення гендерно-правової експертизи, гендерних аудитів (8 програм підвищення кваліфікації: по одній розробили Вінницький, Кіровоградський, Рівненський, Хмельницький, Черкаський, Чернівецький РЦПК, 2 програми – Чернігівський РЦПК); забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю, вивчення положень Конвенції про права осіб з інвалідністю, питання універсального дизайну і доступності тощо (5 програм, які розробили Вінницький, Волинський, Житомирський, Івано-Франківський, Черкаський РЦПК); порядок денний «Жінки, мир, безпека» (2 програми Рівненського та Хмельницького РЦПК); запобігання і протидія торгівлі людьми (5 програм, які розробили Волинський, Миколаївський, Чернівецький, Чернігівський, Кіровоградський РЦПК); дотримання прав людини та протидія дискримінації (19 програм підвищення кваліфікації: по три програми розробили Рівненський, Чернівецький РЦПК, по дві – Волинський, Івано-Франківський, Черкаський, Чернігівський РЦПК, по одній – Запорізький, Миколаївський, Полтавський, Хмельницький, Тернопільський РЦПК); створення безбар'єрного простору (5 програм: дві Вінницького РЦПК та по одній Рівненського, Черкаського, Чернівецького РЦПК); забезпечення прав і свобод людини, протидія дискримінації, зокрема за етнічною ознакою (2 програми Івано-Франківського та Кіровоградського РЦПК); забезпечення психологічної підтримки та адаптації у період воєнного стану та після його припинення чи скасування (4 програми, розроблені Вінницьким, Волинським, Івано-Франківським, Миколаївським РЦПК); реалізація та формування молодіжної політики (2 програми Вінницького та Запорізького РЦПК).

Таким чином, проведений аналіз показав, що у 2023-І півріччі 2024 року НАДС погоджено 82 програми, розроблені 21 провайдером, які тематично спрямовані на розвиток компетентностей учасників професійного навчання з питань захисту прав людини, протидії дискримінації за будь якою ознакою, врахування багатоманітності людини і відповідають затвердженим НАДС пріоритетним напрямам підвищення кваліфікації. Зокрема Вищою школою (17 програм за чотирма напрямками), 12 регіональними центрами підвищення кваліфікації (52 програми за дев'ятьма напрямками) та 8 закладами вищої освіти (13 програм за 6 пріоритетними напрямками) (рис.17).

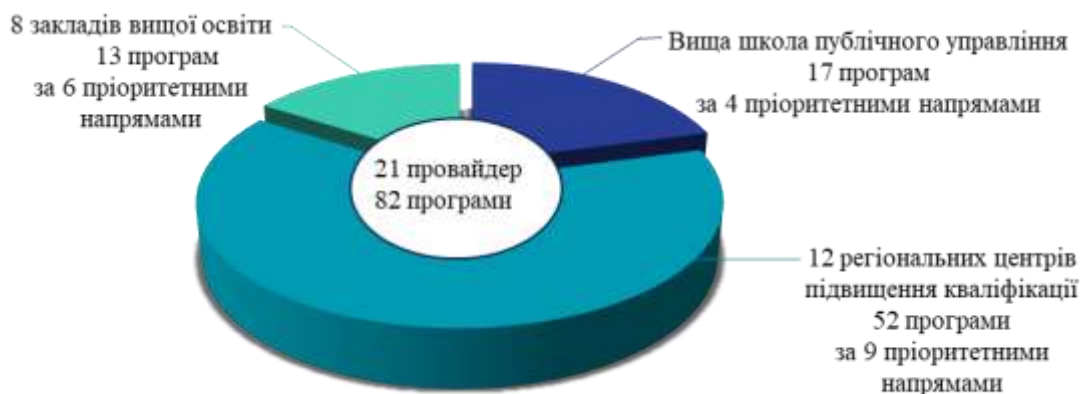

Рис.17. Кількість програм підвищення кваліфікації учасників професійного навчання з питань захисту прав людини, протидії дискримінації за будь якою ознакою, врахування багатоманітності людини

Загалом, аналіз погоджених НАДС 794 програм підвищення кваліфікації показує урахування провайдерами потреб учасників професійного навчання у професійному навчанні з урахуванням цілей політики забезпечення інклюзивності та безбар'єрності, рівного доступу до навчання, високого рівня сприйняття багатоманітності людини та її потреб.

Висновки

Законодавство створює можливості для розвитку системи професійного навчання на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників, створення умов для надання учасникам професійного навчання додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі, виходячи з їх освітніх потреб.

Згідно із статтею 20 Закону України «Про освіту» організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України. Організаційні засади інклюзивного навчання у закладах вищої освіти незалежно від форми власності та підпорядкування з метою реалізації права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття якісної вищої освіти з урахуванням потреб та можливостей таких осіб визначено Порядком організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635.

Наразі в Україні немає окремого Закону, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи освіти дорослих, у тому числі післядипломної освіти, а також Порядку організації інклюзивного навчання у закладах післядипломної освіти. Відповідно організація інклюзивного навчання у закладах післядипломної освіти здійснюється згідно з вимогами законодавства у сфері освіти.

Станом на 30 червня 2024 року 53 провайдери забезпечували професійне навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад за державним замовленням НАДС та/або відповідно до установчих їх документів (статутів). Із них 49 провайдерів (31 заклад вищої освіти і 18 закладів післядипломної освіти) надали НАДС інформацію стосовно забезпечення ними інклюзивності професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. У звіті представлено дані за результатами аналізу інформації, наданої цими 49 провайдерами.

84% провайдерів (63% закладів вищої освіти, Вища школа, 18% РЦПК) включили питання стосовно створення інклюзивного освітнього середовища до стратегічних документів відповідного закладу освіти.

За інформацією провайдерів, 47% із них (41% закладів вищої освіти та 6% РЦПК) мають визначені/частково визначені показники та критерії, за якими оцінюється організація інклюзивного навчання.

У 86 % провайдерів (59% закладів вищої освіти, Вищій школі та 24% РЦПК) запроваджено періодичне проведення моніторингу щодо виявлення потреб учасників освітнього процесу.

За результатами опрацювання інформації, наданої провайдерами, 76 % із них застосовують/частково застосовують принципи універсального дизайну в освітньому процесі, у тому числі 51% закладів вищої освіти, Вища школа та 22% РЦПК.

У 94% провайдерів територію закладу освіти, будівлі, споруди, приміщення, в яких проводиться навчання, приведено/частково приведено у відповідність із вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил.

Про здійснення розумного пристосування з урахуванням універсального дизайну наявних будівель, споруд та приміщень закладу освіти для потреб осіб з інвалідністю (у разі коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладу освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю) зазначили 59% провайдерів, про часткове здійснення розумного пристосування – 24% провайдерів.

Частки навчальних приміщень, що є інклюзивними та враховують потреби осіб з різними функціональними порушеннями, варіюють від 7% до 100%.

Про застосування (наявність) розумних пристосувань для надання освітніх послуг (у тому числі онлайн) особам з особливими освітніми потребами (адаптації навчальних матеріалів, індивідуальних/додаткових консультацій, індивідуалізації методів навчання/процедур оцінювання, допоміжних засобів для навчання тощо) зазначили 67% провайдерів.

Більшість провайдерів забезпечують учасників освітнього процесу необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями під час організації навчання, зокрема, за інформацією провайдерів, у 87% від загальної кількості закладів вищої освіти, Вищій школі та 76% від загальної кількості РЦПК учасники освітнього процесу забезпечені такими матеріалами, у 6% від загальної кількості закладів вищої освіти та 12% від загальної кількості РЦПК – забезпечені частково.

У 88% провайдерів учасникам професійного навчання забезпечено/частково забезпечено доступність інформації в різних форматах (збільшений шрифт, електронний формат та інші).

Аналіз вебсайтів провайдерів показав, що провайдери оприлюднюють інформацію про інклюзивне освітнє середовище у закладах освіти і в доступний спосіб.

Про отримання зворотного зв'язку від учасників професійного навчання щодо забезпечення їх потреб у інклюзивному навчанні зазначили 78% провайдерів.

За інформацією 19 провайдерів ними прийнято 70 управлінських рішень щодо забезпечення інклюзивності професійного навчання (від одного – до 9 таких рішень кожним провайдером). Зокрема затверджені політики соціальної освіти та інклюзивного навчання, стратегічні плани розвитку, концепції розвитку інклюзивної освіти, розроблені положення про організацію інклюзивного навчання, затверджені порядки супроводу (надання допомоги) особам з інвалідністю та іншим маломобільним групам населення та правила комунікації із людьми з інвалідністю, започатковано освітні проєкти, прийняті накази про затвердження програм підвищення кваліфікації, що включають питання інклюзивності тощо.

У 2023–I півріччі 2024 рр. одна особа, яка здобувала освіту в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили у магістратурі за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», подала заяву щодо її потреби у інклюзивному навчанні. За індивідуальною освітньою траєкторією упродовж 2023–I півріччя 2024 рр. здобували освіту в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» 4 особи: 1 особа – у Національному університеті водного господарства та природокористування, 3 особи – у Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського.

Інклюзивні групи освіти в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в 2023–I півріччі 2024 рр. керівниками закладів вищої освіти вищої не утворювались. Також не було потреби у розробленні індивідуальних навчальних планів для здобувачів освіти в магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Учасники професійного навчання за програмами підвищення кваліфікації у 2023-I півріччі 2024 рр. заяв щодо їх потреби у інклюзивному навчанні не подавали, також не було осіб, які навчались за індивідуальною освітньою траєкторією.

За інформацією 20 провайдерів, педагогічні і науково-педагогічні працівники проходять навчання з питань забезпечення інклюзивності навчання, у тому числі для роботи із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами як за програмами підвищення кваліфікації, так і у рамках самоосвіти. Частка працівників, які навчались за програмами кваліфікації варіює від 1% до 100% (більшість провайдерів зазначили про таке навчання від 1% до 19% педагогічних і науково-педагогічних працівників).

З метою забезпечення якості підвищення кваліфікації учасників професійного навчання шляхом вироблення єдиних підходів до навчання, мети та мінімального нормативного змісту навчання, переліку освітніх компонентів (модулів/тем та контрольних заходів), їх логічної послідовності та обсягу, що забезпечує набуття визначених компетентностей для досягнення очікуваних результатів навчання, НАДС забезпечено розроблення та затверджено відповідними наказами 12 типових програм підвищення кваліфікації за найбільш

актуальними питаннями реалізації державного управління та місцевого самоврядування.

У 2023-І півріччі 2024 року НАДС за рекомендацією ЕКР погоджено 794 програми підвищення кваліфікації учасників професійного навчання, розроблені 42 (86%) провайдерами. 433 (55%) програми були розроблені 18 РЦПК, 215 (27%) 23 закладами вищої освіти, 146 (18%) – Вищою школою.

Різноманітність напрямів (тем) цих програм дає можливість учасникам професійного навчання задовольняти їх освітніх потреби за різними переліками компетентностей, що стосуються як загальних питань державного управління та місцевого самоврядування, так і питань забезпечення реалізації політики у сфері забезпечення інклюзивного розвитку суспільства.

Зважаючи на вищевикладене, система професійного навчання розпочала важливі зміни та послідовно впроваджує заходи щодо забезпечення інклюзивності професійного навчання, а також в цілому відповідає такому пріоритетному напрямку розвитку сучасної освіти в Україні як забезпечення рівних прав та можливостей в освітній сфері для всіх без будь-якої дискримінації. Провайдерами приділяється велика увага створенню інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього середовища, яке сприяє формуванню та розвитку професійних компетентностей, здібностей та потенціалу кожного учасника професійного навчання незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, соціального і майнового стану тощо.

Водночас, незважаючи на значні позитивні зрушення, протягом досліджуваного періоду залишаються перешкоди на шляху розвитку системи професійного навчання у контексті забезпечення її інклюзивності.

Для розвитку освітнього середовища, яке є інклюзивним, безбар'єрним та дружнім до кожного учасника професійного навчання, існує потреба у імплементації міжнародних норм у вітчизняне законодавства, а також формуванні ефективних механізмів реалізації норм законів через їх розвиток у підзаконних нормативно-правових актах.

Недостатній рівень забезпечення актуальними статистичними даними щодо приведення територій закладів освіти, будівель, споруд, приміщень, в яких проводиться навчання, у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил ускладнює розуміння їх відповідності цілям реалізації політики інклюзивності в системі освіти. Як показав проведений аналіз, засновниками провайдерів, зокрема засновниками РЦПК, вживається недостатньо заходів щодо формування інклюзивного освітнього середовища та розвитку інклюзивної інфраструктури закладу освіти.

Провайдери зазначають про недостатній рівень їх забезпечення адаптованими навчальними посібниками у різних форматах, зокрема, надрукованих шрифтом Брайля, та іншими навчально-методичними матеріалами. Практично відсутня інформація про використання ними в освітньому процесі асистивних (допоміжних) технологій. Незрозумілим є рівень навичок застосування асистивних технологій провайдерами та користування ними учасниками професійного навчання.

Потребує посилення методичне забезпечення діяльності провайдерів, насамперед закладів післядипломної освіти, щодо забезпечення ними інклюзивного освітнього середовища, зокрема в частині визначення показників та критеріїв, які характеризують рівень інклюзивності освітнього середовища в закладі освіти, застосування принципів універсального дизайну тощо. На окрему увагу заслуговують питання щодо методичної підтримки провайдерів в частині застосування ними розумного пристосування з урахуванням універсального дизайну наявних будівель, споруд та приміщень закладу освіти для потреб осіб з інвалідністю (у разі коли наявні будівлі, споруди та приміщення закладу освіти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю).

Наразі відсутня статистична інформація, що дає змогу визначити особливі потреби у навчанні публічних службовців, а відповідно унеможливорює планування таких освітніх послуг. Аналіз вебсайтів провайдерів показав, що рівень поінформованості учасників професійного навчання про можливості провайдерів щодо забезпечення інклюзивності освітніх послуг також залишається недостатнім.

Щодо покращення практик забезпечення інклюзивності контенту освітніх програм – розширення тематики та змісту програм підвищення кваліфікації для задоволення освітніх потреб кожного учасника професійного навчання, зокрема з особливими освітніми потребами, забезпечення своєчасного та належного реагування провайдерів на зміни у таких потребах, сприятиме підвищенню професійної ефективності кожного публічного службовця.

Потребує розвитку кадровий потенціал провайдерів у частині посилення спроможності персоналу, зокрема педагогічних, науково-педагогічних працівників, у сфері надання інклюзивних освітніх послуг (посилення мотивації до впровадження інклюзивного навчання, розвиток відповідних професійних компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників провайдерів для забезпечення інклюзивного навчання тощо).

Окрему увагу доцільно приділити питанням навчання засновників провайдерів щодо забезпечення безбар'єрності та інклюзивності в системі освіти.

Опрацювання алгоритмів вивчення особливих освітніх потреб учасників професійного навчання, запровадження моніторингових досліджень за стандартизованими критеріями та з використанням уніфікованого інструментарію, проведення наскрізного аналізу забезпечення інклюзивності навчання кожним провайдером, покращення комунікацій між учасниками освітнього процесу, а також налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії та координації сприятимуть подальшому розвитку інклюзивності системи професійного навчання.